

14.6.2001

1581/4/98

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jaakko Jonkka

Esittelijä: Esittelijäneuvos Eero Kallio

KIINNIOTETUN MAHDOLLISTEN VAMMOJEN SELVITTÄMINEN JA ASIAN VAATIMIEN JATKOTOIMENPITEIDEN HOITAMINEN

1

KANTELU

Asianajaja A kertoo opiskelija B:n puolesta 31.7.1998 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa, että B oli osallistunut 25.5.1998 yhdessä 40 muun henkilön kanssa eläinten käyttöä koe-eläiminä vastustavaan mielenosoitukseen. Mielenosoitus oli tapahtunut aamuvarhain poliisin osoittamassa paikassa Unitas-opiston edustalla. Siellä oli alkamassa Toksilogi-seuran järjestämä pohjoismainen konferenssi. Kun B oli lähtenyt mielenosoituspaikalta kiertämään mellakka-aitaa, tuntematon poliisi oli käskenyt hänen pysähtyä. Kun B oli jatkanut matkaa, poliisi oli päästänyt irti poliisi koiran, joka puri ja raapaisi B:tä vasempaan reiteen.

B otettiin myöhemmin kiinni ja vietiin Itäkeskuksen poliisiasemalle. Hän oli kirjoituksensa mukaan kertonut jo matkalla poliisiautossa poliiseille, että hänen pitäisi päästä välittömästi lääkärin hoitoon, koska hänellä oli koiran puremisesta aiheutunut verta vuotava vamma. Hänet laitettiin kuitenkin henkilötietojen kirjaamisen jälkeen poliisiasemalla suoraan putkaan ja päästettiin vasta noin neljän tunnin odotuksen jälkeen lääkäriin. Hän oli tätä ennen soittanut useaan kertaan putkan kutsusumme-ria ja potkinut ovea kiinnittääkseen poliisien huomiota itseensä. Lääkärissä käynnin jälkeen hän joutui palaamaan poliisiasemalle.

B pyytää oikeusasiamiestä tutkimaan:

1. Oliko poliisikoiran vapaaksi päästäminen mielenosoitustilanteessa tarpeellista ja laillista ottaen huomioon, että kysymyksessä oli ainoastaan poliisilain rikkominen?
2. Oliko asianmukaista antaa B:n odottaa useita tunteja lääkäriin pääsyä poliisikoiran aiheuttaman vamman hoitamiseksi?

B on liittänyt kantelukirjoitukseensa 27.5.1998 päivätyn lääkärinlausunnon.

3

RATKAISU

3.1

Poliisikoiran käyttäminen mielenosoitustilanteessa

Komisarion selvityksen mukaan poliisi oli ohjannut mielenosoittajat Unitas-opistolla tarkoitukseen sovitulle paikalle. Paikka oli eristetty päärakennuksen suuntaan mellakka-aidalla. Tämä oli raja, jonka etupuolelle meneminen oli ollut ehdottomasti kielletty. Asiasta oli ilmoitettu mielenosoittajille. Aidan molemmissa päissä oli lisäksi poliiseja rivissä ja metsäosuuden molemmissa päissä koiraryhmä koirineen.

Mielenosoittajien tultua paikalle osa heistä kiersi aidatun alueen ja yritti päästä opiston pääovelle. Konstaapelin selvityksen mukaan osa mielenosoittajista juoksi kohti hänen vartioimaansa aluetta. Hän kertoo selvityksessään ilmoittaneensa mielenosoittajille useaan kertaan kuuluvasti koiran läsnäolosta ja käskeneensä mielenosoittajia pysähtymään. Ryhmä jatkoi juoksuaan pysähtymiskäskystä huolimatta ja yksi ryhmän jäsenistä juoksi suoraan koiraan päin, jolloin koira puri häntä jalkaan. Konstaapelin käsityksen mukaan ryntäys pysähtyi koiran toiminnan ansiosta. Koira ei ollut missään vaiheessa vapaana, vaan konstaapeli piti sitä koko ajan kytkettynä hihnaan. Hänen käsityksensä mukaan koira puri kohti juoksutta henkilöä suojatakseen itseään ja ohjaajaa uhkaavalta hyökkäykseltä.

Komisario kertoo selvityksessään nähneensä tapauksen. Hän kertoo myös, että koira oli kiinni. Lisäksi konstaapeli oli kertonut komisariolle tapauksen yksityiskohdat. Koska mielenosoittaja oli paennut paikalta eikä häntä pystytty enää yksilöimään joukosta, seuraukset jätettiin hänen reagoitinsa varaan.

Saadun selvityksen mukaan koira on ollut koko ajan kytkettynä eikä sen ole missään vaiheessa käsketty käydä kiinni mielenosoittajiin. Tilanne on aiheutunut lähinnä siitä, että B oli juossut koiraan kohti ja miltei törmännyt siihen, jolloin koira oli purrut häntä.

Sisäasianministeriön poliisiosasto katsoo lausunnossaan, että poliisikoira on havaittu erityisen hyväksi ennalta estäväksi keinoksi nimenomaan mielenosoitusten yhteydessä. Poliisiosaston mukaan poliisikoiraryhmän käyttäminen oli ollut tässä tapauksessa perusteltua, koska poliisilla oli ennakkotietojen ja kokouspaikan maastonkin huomioon ottaen perusteet odottaa mielenosoituksen kehittyvän yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavaan suuntaan.

Käsitykseni mukaan poliisikoirapartioiden käyttäminen on ollut tässä tapauksessa lainmukaista ja perusteltua. Saadusta selvityksestä ei ole myöskään pääteltävissä, että konstaapeli olisi käyttänyt tilanteessa sellaisia voimakeinoja, jotka eivät olisi olleet tilanteeseen nähden puolusteltavissa.

3.2

B:n vammasta ilmoittaminen ja lääkäriin pääsy

3.2.1

Tapahtumat

B kertoo kantelukirjoituksessaan ja vastineessaan, että hän ilmoitti jo poliisiautossa kuljetuksen aikana, että hänen pitäisi päästä välittömästi lääkärin hoitoon, koska hänellä oli reidessä verta vuotava koiran purema. Hänet laitettiin kuitenkin kantelukirjoituksen mukaan suoraan putkaan ja

päästettiin vasta neljän tunnin odotuksen jälkeen käymään välillä lääkärissä, sen jälkeen kun hän oli ensin soittanut putkan kelloa ja potkinut putkan ovea kiinnittääkseen poliisien huomion itseensä.

Itäkeskuksen poliisipiiristä saadun selvityksen mukaan poliisi otti kiinni 21 mielenosoittajaa 25.5.1998 kello 9.30 ja kuljetti heidät linja-autolla Itäkeskuksen poliisiasemalle. Säilöönottotarkastus tehtiin Itäkeskuksen poliisiasemalla kello 10 siten, että kiinniotetut tulivat sisään jonossa, josta kaksi ylikonstaapelia kirjasi heidän henkilötietonsa, teki päällisin puolin tarkastuksen ja puhutti heidät. Tämä vaihe kesti noin puoli tuntia. Sen jälkeen heidät siirrettiin selleihin. Myöhemmässä vaiheessa kiinniotetuille tehtiin varsinainen säilöönottotarkastus. Itäkeskuksen poliisiaseman tietojen mukaan B:n kirjaaminen säilöönottotarkastuksen jälkeen tapahtui kello 14.43.

Lääkäriin B:tä ryhdyttiin kuljettamaan kello 15.42 ja hänet tuotiin takaisin kello 16.59.

Kantelun liitteenä olevan 27.5.1998 päivätyn lääkärinlausunnon mukaan B:n reiden takaosassa oli 5x10 millimetrin ruhjehaava ja sen alapuolella noin 3x3 millimetrin ruhjehaava. Molemmat haavat olivat avoimia ja vuotivat hieman verta.

Siitä, missä vaiheessa B ilmoitti vammastaan ja pyysi päästä lääkäriin on ristiriitaista tietoa. Käsittelen tätä tarkemmin jäljempänä näytön arviointia koskevassa jaksossa.

3.2.2

Oikeudellinen arviointi

3.2.2.1

Oikeusohjeet

Poliisilain 49 §:n mukaan poliisimiehen on viivytyksettä tehtävä esimiehelleen ilmoitus tehtävän suorittamisen yhteydessä syntyneestä muusta kuin vähäiseksi katsottavasta henkilö- tai omaisuusvahingosta.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun toimenpiteen yhteydessä vammoja saaneelle on viivytyksettä annettava hoitoa ja järjestettävä tarvittaessa lääkärinapua. Jos joku ilmoittaa saaneensa vammoja poliisin toimenpiteen johdosta, on hänelle niin pian kuin mahdollista annettava tilaisuus päästä lääkärintarkastukseen tai ellei se ole välittömästi mahdollista, esteettömän henkilön tarkastettavaksi.

Tapahtumien aikaan voimassa olleiden pidätettyjen käsittelyohjeiden (217/601/85) 5 §:n mukaan pidätetty on ennen säilytyshuoneeseen sijoittamista tarkastettava. Ohjeiden 6 §:n mukaan pidätetyn tarkastuksessa on kiinnitettävä huomiota sairauksiin viittaaviin lääkärintodistuksiin, lääkemääräyksiin, hoito-ohjeisiin ja tunnuksiin. Pidätetyltä on kysyttävä hänen mahdollisia sairauksiaan ja vammojaan ja niiden syytä. Toimenpiteitä vaativista asioista on välittömästi ilmoitettava pidätetyn asiaa käsittelevälle virkamiehelle.

Pidätettyjen käsittelyohjeiden 12 §:n mukaan pidätetyille on tarpeen mukaan hankittava lääkärinapua ja sairaanhoitoa sekä lääkärin määräämä lääkitys.

3.2.2.2

Näytön arviointi ja kannanotto

B kertoo sekä kantelukirjoituksessaan että vastineessaan, että hän oli ilmoittanut vammastaan jo matkalla poliisilaitokselle ja lisäksi pyytänyt päästä lääkäriin jo rekisteröintivaiheessa sekä putkassa ollessaan. B:n asiamiehen A:n mielestä tuntuu käsittämättömältä, ettei B olisi ollut huolissaan verta vuotavasta koiran puremasta ja ettei hän olisi halunnut päästä heti lääkäriin.

B:n kanssa samassa sellissä ollut henkilö kertoo kuulleen ja mielenosoituksen alkupuolella B:n kertoneen, että poliisikoira oli purrut häntä ja nähneensä myös reiät, jotka koiran hampaat olivat aiheuttaneet. Hän oli ollut B:n kanssa yhtä aikaa säilöönottotarkastuksessa. Tällöin hän oli kuullut B:n pyytävän päästä lääkäriin. B:n pyyntöön ei reagoitu juuri millään lailla. Hän joutui B:n kanssa samaan selliin, josta B yritti useita kertoja päästä tapaamaan lääkäriä.

Itäkeskuksen poliisiasemalla vartijana toiminut henkilö oli ottanut B:n vastaan poliisiasemalle. B oli säilöönottotarkastuksen yhteydessä kertonut saaneensa mielenosoituspaikalla koiran puremasta haavan jalkaansa. Vartija oli kirjannut B:n kiinniototiedot ja merkinnyt ilmoitukseen hänen vammansa. B oli sijoitettu muiden mielenosoittajien kanssa säilöön. Säilötiloissa oli tuolloin ollut kova meteli. Vartija oli käynyt useita kertoja valvontatarkoituksessa säilöönottotiloissa. Hän oli muistamansa mukaan ilmoittanut jo säilöönoton yhteydessä ylikonstaapeli C:lle B:n vammasta ja lääkäriin toimittamisesta. Lisäksi hän oli päivän kuluessa maininnut muutaman kerran C:lle samasta asiasta.

Ylikonstaapeli C toteaa selvityksessään, että Itä-keskuksen työtehtävät ruuhkautuivat, kun 21 kiinniotettua tuotiin poliisiasemalle. Kiinniotettujen käsittely ja säilöönottotietojen tekninen kirjaaminen kesti pitkään. C:n mukaan vartijavahtimestari kertoi hänelle iltapäivällä yhden kiinniotetuista ilmoittaneen, että poliisikoira oli purrut häntä Vuosaassa. Tämän kuultuaan C oli antanut arviolta 15 minuutin kuluessa poliisipartiolle tehtäväksi viedä kyseinen henkilö lääkäriin tarkastuttamaan vammojaan. Poliisin tehtävärekisteriin kirjautuneen tiedon mukaan poliisipartio sai kuljetus-tehtävän sairaalaan kello 15.42 ja tehtävä merkittiin suoritetuksi kello 16.59.

Vanhempi konstaapeli kertoi selvityksessään avustaneensa kiinniotettujen sisään kirjaamisessa ja kysyneensä kaikilta tarkat henkilötiedot sekä mahdolliset vammat ja sairaudet. Hän otti tiedot aluksi paperille, josta ne siirrettiin myöhemmin tietokoneelle. B:n kirjasi sisään joku muu henkilö. Vanhempi konstaapeli oli saanut kello 15.42 ylikonstaapeli C:ltä tehtävän käyttää yhtä kiinniotettua Herttoniemen sairaalassa. Hän suoritti yhdessä partiokumppaninsa kanssa tehtävän ilman minkäänlaisia viivyttyä. B ei matkan aikana mitenkään tuonut esille olevansa välittömän hoidon tarpeessa, vaan halusi vain tarkastuttaa vammansa varmuuden vuoksi. Hän ei matkan aikana arvostellut millään lailla poliisin toimia eikä kertonut pyytäneensä apua jo aikaisemmin. B suhtautui tilanteeseen asiallisesti ja rauhallisesti.

Vartijavahtimestarin selvityksen mukaan kiinniotettuja sisään otettaessa Itäkeskuksen poliisiasemalla oli kaksi kirjauspistettä. Ensimmäisessä vaiheessa henkilöistä kirjattiin henkilötiedot sekä otettiin omaisuus talteen. Toisessa vaiheessa kysyttiin tarkemmat tiedot sekä tiedusteltiin mahdolliset sairaudet ja vammat. Tässä vaiheessa B oli näyttänyt reidessä olevaa noin 1 cm:n pituista

haavaa ja kertonut sen tulleen poliisikoiran puremasta. Hän ei sanonut tuolloin mitään siihen viittaavaa, että vamma olisi vakava, vaan pyysi, että voisi käydä näyttämässä sitä jossain vaiheessa lääkärissä. B vietiin takaisin koppiin odottamaan kuljetusta lääkäriin. Vartijavahtimestarin mukaan hän käyttäytyi koko säilössä oloajan asiallisesti eikä hakannut putkan ovea tai muutoinkaan mekastanut.

Kukaan muu asiassa kuulluista poliiseista ei muista yksityiskohtia B:n vamman ilmoittamisesta.

Samassa sellissä ollut henkilö täsmensi 11.11.2000 lähettämässään sähköpostiviestissä kertomustaan siten, että hän muistaa B:n pyytäneen päästä lääkäriin useita kertoja siinä vaiheessa kun mielenosoittajilta otettiin henkilötietoja Itäkeskuksen poliisiasemalla.

Kuultujen henkilöiden muistikuvat tapahtuneesta ovat ristiriitaisia. B, samassa sellissä ollut henkilö ja vartija kertovat B:n ilmoittaneen koiran puremasta sekä halustaan päästä tarkistuttamaan vamma lääkärissä jo henkilötietojen kirjaamisen eli poliisiasemalle sisäänoton yhteydessä. Samassa sellissä ollut henkilö tosin toteaa vastineen liitteenä olevassa kertomuksessaan olleensa samaan aikaan B:n kanssa tiskillä, jossa "meiltä otettiin henkilötiedot yms.". Hän on myöhemmin täsmentänyt tarkoittaneensa poliisiasemalle sisään kirjaamista. Vartija on suorittanut aamulla sisään kirjaamisen. Hänen kertomuksensa tukee samassa sellissä olleen henkilön ja B:n kertomuksia tapahtumien kulusta.

Näiden kertomusten perusteella voidaan nähdäkseni luotettavasti päätellä, että B oli ilmoittanut vammastaan ja halustaan päästä lääkäriin jo kello 10 aikoihin tapahtuneen kirjaamisen yhteydessä.

Vartija kertoo ilmoittaneensa jo säilöönoton yhteydessä B:n vammasta ja maininneensa siitä muutaman kerran ylikonstaapelille päivän kuluessa. Vartija kertoo käyneensä vielä työvuoronsa päättyessä sanomassa hänelle kyseisen henkilön toimittamisesta lääkärin hoitoon. Vartijan kertomusta voidaan pitää luotettavana.

Ylikonstaapeli C toteaa selvityksessään, että yleisvastuu kiinniottojen säilyttämisestä oli hänellä ja että hänen tehtäviinsä kuului huolehtia siitä, että säilytys tapahtui turvallisesti ja lainsäädäntöä noudattaen.

Pidän edellä esitetyn selvityksen perusteella näytettynä, että B oli ilmoittanut poliisikoiran aiheuttamasta vammasta jo aamulla ensimmäisen tarkastuksen ja säilöön kirjaamisen yhteydessä. Vartijan kertomuksen perusteella voidaan niin ikään pitää selvitettyinä, että vartija ilmoitti vammasta C:lle jo aamupäivän aikana.

C ei muista, että vartija olisi kertonut hänelle sellaisesta kiinniotetusta, jota koira oli purrut, vaikka hän on keskustellut asiasta vartijan kanssa tapahtumien jälkeen. C:n muistamattomuus saattaa selittyä sillä, että kokonaistilanne poliisiasemalla oli tuolloin sekava sekä sillä, ettei ole selvyttä siitä, miten ponnekkaasti vartija on kertonut B:n vammasta ja lääkäriin viemistarpeesta C:lle.

Asiaa oikeudellisesta arvioiden pidän selvänä, että poliisikoiran puremasta saanut henkilö on poliisilain 49 §:n 2 momentin mukaan toimitettava lääkärin tai muun puolueettoman henkilön

arvioitavaksi niin pian kuin se on käytännössä mahdollista. Kun otetaan huomioon, että B:n reidessä oli kaksi avohaavaa, joista tihkui verta, olisi hänet tullut toimittaa lääkärin vastaanotolle niin pian hänen ilmoituksensa jälkeen kuin yksi poliisipartio saatiin irrotetuksi tehtävää suorittamaan. Näin ei B:n kohdalla kuitenkaan tapahtunut. Käsitykseni mukaan Itäkeskuksen poliisiasemalla ei toimittu tältä osin poliisilain 49 §:n 2 momentin mukaisesti.

Vaikka C toteaa päävastuun olleen hänellä, on tapahtumaa arvioitaessa otettava huomioon erityisesti seuraavat seikat. Käsitykseni mukaan tapahtunut selittyy osaksi kiinniotettujen suurella määrällä, tapahtumatiloiissa vallinneella hälinällä ja sillä, että mielenosoituksen jälkeiset tapahtumat aiheuttivat ennalta arvaamattoman määrän lisätyötä poliisiaseman henkilökunnalle. Osaksi tapahtunut saattoi aiheutua siitä, että tiedon kulkua ei varmistettu poikkeuksellisen kirjaamisen yhteydessä. Tavanomaista säilöönottotarkastusta ei tehty heti, eikä kiinniotettujen terveydentilaa koskevia tietoja viety tietokoneelle vaan tiedot kirjattiin vain manuaalisesti muistiin paperille. Tämä ei kuitenkaan poista sitä, että poliisilla on kiinniotettuja kirjattaessa selkeä velvollisuus tiedustella mahdollisia vammoja ja huolehtia tiedon saattamisesta esimiehelle ja hänellä vastaavasti velvollisuus huolehtia, että vammoja saanut viedään lääkärin tarkastettavaksi niin pian kuin mahdollista. Tämän velvollisuuden merkitys korostuu silloin, kun on epäiltävissä, että vamma on aiheutunut poliisin toimenpiteen johdosta.

3.2.3

Toimenpiteet

Saatan edellä kohdassa 3.2.2.2 selostetun käsitykseni kiinniotetun mahdollisten vammojen selvittämisestä ja asian vaatimien jatkotoimenpiteiden hoitamisesta Helsingin kihlakunnan poliisilaitoksen poliisipäällikön, Itäkeskuksen poliisipiirin johtajan ja tapahtumahetkellä päivystäjänä toimineen ylikonstaapeli C:n sekä Itäkeskuksen poliisiasemalla kiinniotettujen käsittelystä vastaavien henkilöiden tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän heille sekä sisäasiainministeriön poliisiosastolle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Kantelukirjoituksen liite palautetaan ohessa.